

ارزیابی درونی گروه علوم پایه ی پزشکی یکی از دانشگاه های علوم پزشکی تپ ۳

در سال ۱۳۸۹

حسین عجم زبید^۱ - مجتبی کیان مهر^۲ - عباسعلی عباس نژاد^۳ - آرش حمزه ای^۴ - علیرضا مسلم^۵
جلیل مشاری^۶ - محمد حسن مینوئیان حقیقی^۷ - رضا احمدی^۸

چکیده

زمینه و هدف: بهبود کیفیت آموزش هر دانشگاه وابسته به بهبود کیفیت گروه های آموزشی آن است. بنابراین ارزیابی درونی گروه های آموزشی گامی مؤثر در رشد کیفی نظام آموزش عالی خواهد بود. لذا این مطالعه به منظور ارزیابی درونی گروه علوم پایه ی پزشکی یکی از دانشگاه های علوم پزشکی تپ ۳ در سال ۱۳۸۹ انجام شده است.

روش تحقیق: این پژوهش از نوع توصیفی مقطعی و جامعه ی پژوهش شامل کلیه ی اعضای هیأت علمی گروه علوم پایه ی پزشکی، مستندات و منابع بود. نمونه گیری به صورت مبتنی بر هدف انجام گردید. جهت جمع آوری داده ها از پرسشنامه استفاده شد که در تکمیل آن از مصاحبه، مشاهده و بررسی اسناد نیز استفاده گردید و با به کارگیری روش های آمار توصیفی در قالب جداول توزیع فراوانی و شاخص های تمایل مرکزی و پراکندگی، تفسیر و استنتاج صورت گرفت.

یافته ها: نتایج ارزیابی نشان داد که بجز عامل پایان نامه ها، فرصت های مطالعاتی و سمینارها که در وضعیت نامطلوبی قرار دارد، سایر عوامل شش گانه ی مورد مطالعه در حد مطلوب قرار دارند. به طوری که بیشترین امتیاز مربوط به عامل رسالت، اهداف و جایگاه سازمانی (۳ از ۳) و کمترین امتیاز متعلق به عامل پایان نامه ها، فرصت های مطالعاتی و سمینارها (۱/۶۶ از ۳) بود.

نتیجه گیری: با توجه به اهمیت ارزیابی درونی، گروه آموزشی باید جهت حفظ و ارتقای عامل هایی که وضعیت مطلوبی دارد، تلاش نموده و برای بهبود عواملی که نامطلوب بوده برنامه ریزی نماید. مسؤولین دانشگاه نیز باید شرایط و منابع لازم را برای بهبود وضعیت موجود و دستیابی به بالاترین حد مطلوب فراهم آورند.

کلید واژه ها: ارزیابی درونی؛ گروه آموزشی علوم پایه ی پزشکی؛ دانشگاه علوم پزشکی تپ ۳

افق دانش؛ فصلنامه ی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی گناباد (دوره ی ۱۷؛ شماره ی ۲؛ تابستان ۱۳۹۰)

دریافت: ۱۳۸۹/۱۰/۲۱ اصلاح نهایی: ۱۳۹۰/۲/۱۹ پذیرش: ۱۳۹۰/۲/۲۸

- ۱- مربی، کارشناس ارشد آموزش پرستاری داخلی جراحی، گروه آموزشی پرستاری داخلی جراحی، دانشکده ی پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی گناباد
- ۲- نویسنده ی مسؤول؛ استادیار، دکترای بیوفیزیک، گروه آموزشی فیزیک پزشکی، دانشکده ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی گناباد
آدرس: گناباد - حاشیه ی جاده ی آسیایی - دانشگاه علوم پزشکی گناباد - دانشکده ی پزشکی
تلفن: ۰۵۳۳-۷۲۲۳۰۲۸ - نمابر: ۰۵۳۳-۷۲۲۳۸۱۴ - پست الکترونیکی: kianmehr.m@gmail.com
- ۳- کارشناس ارشد بیهوشی، گروه آموزشی هوشبری و اتاق عمل، دانشکده ی پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی گناباد
- ۴- استادیار، متخصص بیهوشی، گروه آموزشی هوشبری و اتاق عمل، دانشکده ی پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی گناباد
- ۵- متخصص بیهوشی، عضو هیأت علمی، رئیس دانشگاه علوم پزشکی گناباد
- ۶- متخصص اطفال، رئیس دانشکده ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی گناباد
- ۷- استادیار، دکترای قارچ شناسی، گروه آموزشی علوم آزمایشگاهی، دانشکده ی پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی گناباد
- ۸- متخصص بیماری های عفونی و گرمسیری، رئیس بیمارستان ۲۲ بهمن، دانشگاه علوم پزشکی گناباد

مقدمه

اعضای هیأت علمی نقش کلیدی در این فرآیند به عنوان عناصر اصلی آن دارند (۴). ارزیابی درونی که با مشارکت اعضای هیأت علمی در فرآیندهای تعیین عوامل، ملاک‌ها، نشانگرها و الزامات قضاوت، تهیه و تدوین ابزار گردآوری داده‌ها، توصیف و تحلیل داده‌ها و در نهایت قضاوت درباره ی کیفیت نظام آموزشی انجام می‌شود، نقش مهمی بر توسعه و بهبود کیفیت فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی آموزش عالی دارد. با استقرار این رویکرد ارزیابی در دانشگاه، می‌توان انگیزه و رغبت لازم را در اعضای هیأت علمی در جهت مشارکت فعال در فرآیند ارزیابی و تعیین نقاط قوت و ضعف برنامه و نهادهای گردن فرهنگ ارزیابی، مسؤولیت پذیری و کیفیت مداری ایجاد نمود. اجرای ارزیابی کمک می‌کند هدف‌های یک گروه آموزشی به طور آشکار بیان شود و ضمن شناسایی قوت‌ها، ضعف‌ها و محدودیت‌های آن، وضعیت مطلوب و موجود گروه آموزشی مشخص و برای دستیابی به وضعیت مطلوب ممکن برنامه‌ریزی گردد (۵).

امروزه برنامه‌های آموزشی مطلوب، ماهیتی پویا داشته و باید به دنبال بازخوردهای محیطی و درونی، به طور مرتب بازنگری و اصلاح شوند و اهداف برنامه‌ها متناسب با نیازهای جامعه تدوین و تنظیم گردند. یکی از راه‌های ارزشیابی کیفیت برنامه‌ی آموزش عالی، ارزشیابی درونی مبتنی بر هدف است که در این نوع ارزشیابی توسط یک گروه، عوامل مؤثر در آموزش بررسی شده و وضعیت موجود آن با استفاده از ابزار مناسب به دست می‌آید و سپس با وضعیت مطلوب آن مقایسه شده و درباره ی آن به قضاوت می‌نشینند و نقاط قوت و ضعف را در طی ارزشیابی به دست آورده و بر اساس یافته‌های ارزشیابی، آن را مورد تجزیه و تحلیل و بحث و بررسی قرار می‌دهند (۶). مقایسه ی وضع موجود با وضعیت مطلوبی که بر اساس اهداف تعیین شده، مشخص می‌کند که تا چه اندازه به اهداف گروه رسیده ایم و یا از آن فاصله داریم و این همان ارزشیابی مبتنی بر هدف است. چندین مطالعه در دانشگاه‌های علوم پزشکی سمنان، گناباد، رفسنجان و تهران پیرامون ارزیابی درونی گروه‌های آموزشی انجام شده که دلالت بر اهمیت موضوع دارد (۷-۱۳). لذا به منظور انجام این مهم و ارتقای کیفیت برنامه‌ی آموزش

گروه‌های آموزشی زیرسیستم یک نظام آموزشی محسوب می‌شوند و بهبود کیفیت آموزش هر دانشگاه وابسته به بهبود کیفیت گروه‌های آموزشی آن می‌باشد (۱). بنابراین ارزیابی درونی در گروه آموزشی گامی مؤثر در رشد کیفی نظام آموزش عالی خواهد بود.

ارزیابی درونی فرآیندی است که در آن اعضای هیأت علمی گروه، دانشجویان و دانش‌آموختگان قضاوت‌های قابل ملاحظه‌ای را در خصوص عملکرد گروه آموزشی مورد ارزیابی به عمل می‌آورند و تعیین می‌کنند که در تفکرات جاری برای کیفیت در چه جایگاهی قرار دارند و در نهایت از نتایج حاصل شده به عنوان داده‌هایی برای برنامه‌ریزی در جهت بهبود فعالیت‌های آینده استفاده می‌نمایند. ارزیابی درونی نه تنها برای تحلیل نقاط قوت و ضعف و ارائه ی پیشنهادها جهت اصلاح مشکلات و اجرای راه‌حل‌ها است، بلکه همچنین این برنامه با جمع‌آوری اطلاعات، تحلیل و بازخورد آن، پشتیبان تصمیم‌گیری‌های مدیریتی است (۲).

ارزیابی درونی دارای پیامدهای مؤثر و مثبتی است. آگاهی دقیق از اهداف گروه آموزشی، افزایش تعهد و دلبستگی اعضای هیأت علمی نسبت به گروه آموزشی، ارائه ی یک تحلیل جامع و شفاف از عملکرد گروه و شناسایی نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها، تقویت فرهنگ پاسخگویی، کمک به خودتنظیمی امور گروه آموزشی، حمایت از بهبود مستمر کیفیت و افزایش اثربخشی و کارایی نظام آموزشی از جمله ی این پیامدهای مؤثر و مثبت است. ارزیابی درونی در یک گروه آموزشی به بهبود گروه و برنامه‌های آن کمک می‌کند و مسیری را جهت سنجش گروه آموزشی و خودتحلیل‌گری در برنامه‌ها، مدیریت آن‌ها و اجرای برنامه‌های صحیح ترسیم می‌کند. همچنین مبنایی جهت فرآیند برنامه‌ریزی آموزشی و پژوهشی گروه است. در واقع هدف ارزیابی درونی آن است که مسؤولین (گروه، دانشکده و دانشگاه) نسبت به هدف‌های آموزشی و پژوهشی و مسائلی که در تحقق این هدف‌ها وجود دارند، آگاهی بیشتری به دست آورند. سپس میزان دستیابی به این هدف‌ها را سنجیده تا براساس آن به برنامه‌ریزی جهت بهبود کیفیت بپردازند (۳).

علمی، فعالیت های اجرایی اعضای هیأت علمی، ویژگی های عضو هیأت علمی و روند ارتقا؛ عامل دانشجو با ۷ ملاک پذیرش و پیشرفت تحصیلی دانشجویان، ترکیب و توزیع دانشجویان، مشارکت دانشجو در برنامه های آموزشی گروه، تعامل دانشجویان با اعضای هیأت علمی، علاقه و آگاهی دانشجویان به رشته ی تحصیلی و بازار کار، نظر دانشجویان درباره ی گروه و فعالیت های پژوهشی دانشجویان؛ عامل راهبردهای یاددهی - یادگیری با ۴ ملاک الگوها و روش های تدریس، استفاده از منابع و وسایل آموزشی، چگونگی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و استفاده از بازخورد نتایج ارزشیابی؛ عامل امکانات و تجهیزات آموزشی با ۵ ملاک تناسب فضاهای آموزشی و اداری گروه با دوره و رشته، کتابخانه و سیستم اطلاع رسانی، امکانات و خدمات رایانه ای و امکانات سمعی و بصری، کارگاه ها و آزمایشگاه ها؛ عامل پایان نامه ها و سمینارها با ۳ ملاک کیفیت پایان نامه ها، سمینارها و همایش های برگزار شده توسط گروه و قراردادهای پژوهشی، مجموعاً با ۷ عامل و ۳۴ ملاک تعیین شد (۱۵).

از آن جا که برای این منظور استانداردهای مشخص و مدونی در نظام آموزش عالی کشور در دسترس نمی باشد (۳،۴)، وضعیت موجود نشانگرهای ملاک ها بر اساس استانداردهای تعریف شده مبتنی بر رسالت، اهداف، آیین نامه ها و بخشنامه ها و با در نظر گرفتن شرایط و امکانات موجود، توسط پژوهشگران مشخص گردید. میزان مطلوبیت هر نشانگر در سه سطح مطلوب، نسبتاً مطلوب و نامطلوب متناسب با اهداف و رسالت های گروه آموزشی علوم پایه ی پزشکی مشخص شد. سپس با توافق جمعی گروه، برای هر ملاک چند نشانگر (مجموعاً ۱۷۵ نشانگر) و برای هر یک از نشانگرها سه گویه در مقیاس رتبه ای در نظر گرفته شد. نهایتاً در طی سه گام نمره ی عوامل هفت گانه و سطح مطلوبیت آن ها تعیین شد. بدین صورت که در گام اول سطح مطلوبیت هر نشانگر مشخص و به سطح مطلوب، ارزش عددی ۳، به سطح نسبتاً مطلوب، ارزش عددی ۲ و به سطح نامطلوب، ارزش عددی ۱ داده شد و سپس میانگین داده ها تعیین گردید که همان نمره ی ملاک می باشد. در گام دوم

پزشکی عمومی و با توجه به این که رشته ی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مورد مطالعه در سال ۱۳۸۹ تأسیس گردیده و بنا به مقتضای فاز اول دوره ی آموزشی آن که دانشجویان باید دروس علوم پایه را بگذرانند (۱۴)، محققین نسبت به انجام ارزیابی گروه آموزشی علوم پایه ی پزشکی آن دانشگاه در سال ۱۳۸۹، مبتنی بر اهداف رشته ی پزشکی عمومی اقدام نمودند.

روش تحقیق

در این مطالعه ی توصیفی مقطعی پژوهشگران در ابتدا با توجه به راهنمای ارزشیابی درونی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نسبت به تدوین ابزار ارزیابی درونی گروه علوم پایه ی پزشکی مبتنی بر اهداف و رسالت رشته ی پزشکی عمومی و با در نظر گرفتن شرایط موجود و با نگاهی به آینده اقدام نمودند. جامعه ی آماری شامل مستندات و منابع و اعضای هیأت علمی گروه علوم پایه ی پزشکی بودند. نمونه گیری به صورت مبتنی بر هدف انجام گردید. از مجموع ۱۰ عضو هیأت علمی گروه علوم پایه ی پزشکی، دو نفر به دلیل استفاده از مرخصی و مأموریت امکان مشارکت در این ارزیابی را نداشتند. جهت جمع آوری داده ها از پرسشنامه استفاده شد که در تکمیل آن مصاحبه، مشاهده و بررسی اسناد نیز به کار رفت و با استفاده از روش های آمار توصیفی در قالب جداول توزیع فراوانی و شاخص های تمایل مرکزی و پراکندگی، تفسیر و استنتاج صورت گرفت.

حوزه های ارزشیابی به ترتیب شامل عامل رسالت، اهداف و جایگاه سازمانی با ۷ ملاک مدیریت گروه، روند توسعه ی منابع گروه، آیین نامه ها و مصوبات گروه، مشارکت اعضای هیأت علمی در برنامه ریزی آموزشی، امکانات مالی مورد نیاز گروه و فعالیت های برون دانشگاهی؛ عامل دوره های آموزشی و برنامه های درسی و غیر درسی با ۳ ملاک دوره های آموزشی و اهداف آن، تناسب تخصص اعضای هیأت علمی با رشته های تحصیلی و ضرورت بازنگری برنامه ی درسی و دوره های آموزشی؛ عامل هیأت علمی با ۵ ملاک ترکیب اعضای هیأت علمی، فعالیت های آموزشی اعضای هیأت علمی، فعالیت های پژوهشی اعضای هیأت

یافته ها میانگین هایی که در حد فاصل ۱/۶۶-۱ قرار داشت، به عنوان نامطلوب و با ارزش عددی ۱، حد فاصل ۲/۳۲-۱/۶۷ به عنوان نسبتاً مطلوب و با ارزش عددی ۲ و نهایتاً حد فاصل ۳-۲/۳۳ به عنوان مطلوب و با ارزش عددی ۳ وزن دهی گردید. در گام سوم میانگین آن ها تعیین شد که همان نمره ی عامل می باشد و سطح مطلوبیت آن براساس نمره ی به دست آمده برای هر عامل و حدود فوق تعیین گردید (۲).

نتایج این ارزیابی نشان می دهد که عامل پایان نامه ها، فرصت های مطالعاتی و سمینارها در وضعیت نامطلوب قرار دارد، اما سایر عوامل مورد بررسی در حد مطلوب قرار دارند. یافته های حاصل از ارزیابی به طور جامع و کامل در جداول ذیل آمده است. به طوری که سطح مطلوبیت ملاک ها و عوامل و نمرات آن ها کاملاً مشخص می باشد:

جدول ۱: تعیین امتیاز و سطح مطلوبیت عامل رسالت، اهداف، جایگاه سازمانی بر مبنای امتیازات و سطح مطلوبیت ملاک های آن

ملاک	سطح مطلوبیت ملاک	امتیاز ملاک	امتیاز عامل	سطح مطلوبیت عامل
۱-۱ رسالت و اهداف گروه	مطلوب	۳		
۱-۲ مدیریت گروه	مطلوب	۳		
۱-۳ روند توسعه ی منابع گروه	مطلوب	۳		
۱-۴ آیین نامه ها و مصوبات گروه	مطلوب	۳	۳	مطلوب
۱-۵ مشارکت اعضای هیأت علمی در برنامه ریزی آموزشی	مطلوب	۳		
۱-۶ امکانات مالی مورد نیاز گروه	مطلوب	۳		
۱-۷ فعالیت های برون دانشگاهی	مطلوب	۳		

جدول ۲: تعیین امتیاز و سطح مطلوبیت عامل دوره های آموزشی و برنامه های درسی و غیر درسی بر مبنای امتیازات و سطح مطلوبیت ملاک های آن

ملاک	سطح مطلوبیت ملاک	امتیاز ملاک	امتیاز عامل	سطح مطلوبیت عامل
۲-۱ دوره های آموزشی و اهداف آن	مطلوب	۳		
۲-۲ تناسب تخصص اعضای هیأت علمی با رشته های تحصیلی	نسبتاً مطلوب	۲	۲/۶۶	مطلوب
۲-۳ ضرورت بازنگری برنامه ی درسی و دوره های آموزشی	مطلوب	۳		

جدول ۳: تعیین امتیاز و سطح مطلوبیت عامل هیأت علمی بر مبنای امتیازات و سطح مطلوبیت ملاک های آن

ملاک	سطح مطلوبیت ملاک	امتیاز ملاک	امتیاز عامل	سطح مطلوبیت عامل
۳-۱ ترکیب اعضای هیأت علمی	نسبتاً مطلوب	۲		
۳-۲ فعالیت های آموزشی اعضای هیأت علمی	مطلوب	۳		
۳-۳ فعالیت های پژوهشی اعضای هیأت علمی	نسبتاً مطلوب	۲	۲/۴	مطلوب
۳-۴ فعالیت های اجرایی اعضای هیأت علمی	نسبتاً مطلوب	۲		
۳-۵ ویژگی های عضو هیأت علمی و روند ارتقا	مطلوب	۳		

جدول ۴: تعیین امتیاز و سطح مطلوبیت عامل دانشجویان بر مبنای امتیازات و سطح مطلوبیت ملاک های آن

ملاک	سطح مطلوبیت ملاک	امتیاز ملاک	امتیاز عامل	سطح مطلوبیت عامل
۴-۱ پذیرش و پیشرفت تحصیلی دانشجویان	مطلوب	۳		
۴-۲ ترکیب و توزیع دانشجویان	نامطلوب	۱		
۴-۳ مشارکت دانشجویان در برنامه های آموزشی گروه	مطلوب	۳	۲/۴	مطلوب
۴-۴ تعامل دانشجویان با اعضای هیأت علمی	مطلوب	۳		
۴-۵ علاقه و آگاهی دانشجویان به رشته ی تحصیلی و بازار کار	نسبتاً مطلوب	۲		

جدول ۵: تعیین امتیاز و سطح مطلوبیت عامل راهبرد های یادگیری- یاددهی بر مبنای امتیازات و سطح مطلوبیت ملاک های آن

ملاک	سطح مطلوبیت ملاک	امتیاز ملاک	امتیاز عامل	سطح مطلوبیت عامل
۱-۵ الگوها و روش های تدریس	مطلوب	۳		
۲-۵ استفاده از منابع و وسایل آموزشی	مطلوب	۳	۲/۷۵	مطلوب
۳-۵ چگونگی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی	مطلوب	۳		
۴-۵ استفاده از بازخورد نتایج ارزشیابی	نسبتاً مطلوب	۲		

جدول ۶: تعیین امتیاز و سطح مطلوبیت عامل امکانات و تجهیزات آموزشی بر مبنای امتیازات و سطح مطلوبیت ملاک های آن

ملاک	سطح مطلوبیت ملاک	امتیاز ملاک	امتیاز عامل	سطح مطلوبیت عامل
۱-۶ تناسب فضاهای آموزشی و اداری گروه با رشته	نامطلوب	۱		
۲-۶ کتابخانه و سیستم اطلاع رسانی	مطلوب	۳		
۳-۶ امکانات و خدمات رایانه ای	مطلوب	۳	۲/۶	مطلوب
۴-۶ کارگاه ها و آزمایشگاه ها	مطلوب	۳		
۵-۶ امکانات سمعی و بصری	مطلوب	۳		

جدول ۷: تعیین امتیاز و سطح مطلوبیت عامل پایان نامه ها، فرصت های مطالعاتی و سمینارها بر مبنای امتیازات و سطح مطلوبیت ملاک های آن

ملاک	سطح مطلوبیت ملاک	امتیاز ملاک	امتیاز عامل	سطح مطلوبیت عامل
۱-۷ کیفیت پایان نامه ها	نامطلوب	۱		
۲-۷ سمینارها و همایش های برگزار شده توسط گروه	نسبتاً مطلوب	۲	۱/۶۶	نامطلوب
۳-۷ قراردادهای پژوهشی	نسبتاً مطلوب	۲		

بحث

ارزیابی درونی گروه های فیزیولوژی و داخلی دانشگاه علوم پزشکی سمنان و نیز گروه آموزشی پرستاری بهداشت جامعه و روان دانشگاه علوم پزشکی گناباد می باشد (۷-۹). علی رغم این که ملاک های این عامل در حد مطلوب می باشند، اما جهت حفظ و ارتقای آن پیشنهاد می گردد جلسات اعضای هیات علمی گروه جهت بازبینی اهداف و رسالت گروه آموزشی، بیشتر تشکیل شود. نماینده ی دانشجویان به جلسه ی شورای بازنگری اهداف گروه دعوت گردد. جهت آشنایی اعضای هیات علمی و دانشجویان با اهداف گروه آموزشی، جلسات مداوم تشکیل شود. مدیر گروه از مرتبه ی علمی بالاتر انتخاب گردد. ارزیابی درونی گروه به طور مستمر انجام شود. گزارش عملکرد و فعالیت های آموزشی اعضای گروه مستند گردد و در گروه موجود باشد.

در عامل دوره های آموزشی و برنامه های درسی و غیر درسی ۳ ملاک و ۱۳ نشانگر بررسی شده است. نتایج نشان داد که ۶۶/۶۶ درصد از ملاک های آن مطلوب و ۳۳/۳۴ درصد نسبتاً مطلوب بوده است. این نتایج در وضعیت

آن چه از نتایج این ارزیابی بر مبنای امتیازات عامل ها می توان استنباط کرد، این است که بجز عامل هفتم یعنی عامل پایان نامه ها، فرصت های مطالعاتی و سمینارها، سایر عوامل در حد مطلوب قرار دارند. چون دامنه ی مطلوب در فاصله ی ۳-۲/۳۳ قرار دارد، با مراجعه ی موشکافانه به جداول یافته ها مشاهده می شود که امتیاز بعضی از ملاک ها در سطح نسبتاً مطلوب و نامطلوب قرار دارد، اما برآیند امتیاز عامل در سطح مطلوب ارزیابی شده است. لذا به منظور ارائه ی پیشنهادهای اجرایی که با انجام آن بتوان سطح مطلوبیت ملاک ها و در نتیجه عوامل را به اهداف برنامه ی آموزشی نزدیک تر نمود، به ارزیابی دقیق تر هر یک از ملاک ها و عوامل پرداخته می شود.

نتایج به دست آمده نشان می دهد که ۱۰۰ درصد ملاک های عامل رسالت، اهداف و جایگاه سازمانی مطلوب بوده است. در این عامل ۷ ملاک و ۴۲ نشانگر بررسی شده است. نتایج ارزیابی این عامل دارای رتبه ی بهتری نسبت به

بهبتری نسبت به ارزیابی درونی گروه های پزشکی اجتماعی و پرستاری اطفال دانشگاه علوم پزشکی سمنان، گروه آموزشی پرستاری بهداشت جامعه و روان دانشگاه علوم پزشکی گناباد و نیز گروه پرستاری داخلی جراحی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان قرار دارد (۸،۱۰،۱۱،۱۳). با توجه به این که ۳۳/۳۴ درصد ملاک های این عامل نسبتاً مطلوب بوده و امتیاز عامل ۲/۶۶ می باشد که با کرانه ی بالای سطح مطلوب فاصله دارد، جهت بهبود شرایط موجود پیشنهاد می گردد به صورت دوره ای و منظم، برنامه ها و دوره های جدید آموزشی، بازآموزی و کارگاه ها بر اساس نیاز جامعه و دانشجویان توسط گروه تدوین و برگزار شود. برنامه ی درسی بر اساس تکنیک های عملی و کاربردی علم روز مورد بازبینی قرار گیرد. به طوری که در ایجاد و ارتقای مهارت ها و قابلیت ها مفید و مؤثر واقع شود. بازنگری دوره ای برنامه ی آموزشی مبتنی بر اصول اسلامی، اخلاقی و انسانی صورت پذیرد. به طوری که در ایجاد تعهد، اخلاق حرفه ای و مسؤولیت پذیری دانشجویان کفایت لازم را داشته باشد. رفتار حرفه ای اساتید به عنوان الگو به گونه ای باشد که در میان دانشجویان باعث ایجاد تعهد، اخلاق حرفه ای و مسؤولیت پذیری شود. تمهیدات لازم جهت استخدام اعضای هیأت علمی جدید متناسب با رشته های تحصیلی صورت پذیرد. توسط گروه به برنامه ریزان آموزشی پیشنهاد گردد دروس اطلاع رسانی پزشکی و روش تحقیق جزء واحدهای اجباری قرار داده شود و در معدل تأثیرگذار باشد.

نتایج ارزیابی عامل هیأت علمی که در آن ۵ ملاک و ۲۳ نشانگر بررسی شده نشان داد که ۶۰ درصد ملاک های این عامل نسبتاً مطلوب و ۴۰ درصد آن ها مطلوب بوده است که با نتایج به دست آمده از ارزیابی درونی گروه پزشکی اجتماعی دانشگاه علوم پزشکی سمنان مطابقت داشته ولی با نتایج حاصل از ارزیابی درونی گروه داخلی آن دانشگاه و نیز گروه آموزشی پرستاری بهداشت جامعه و روان دانشگاه علوم پزشکی گناباد مغایرت دارد (۸،۹،۱۳). با عنایت به این که ۶۰ درصد ملاک های این عامل نسبتاً مطلوب و امتیاز عامل ۲/۴ می باشد، جهت ارتقای وضعیت موجود پیشنهاد می گردد اعضای هیأت علمی تمام وقت در

خصوص قوانین و مقررات تبدیل وضعیت و ارتقا، ترغیب و توجیه شوند و تدابیر مناسب جهت تبدیل وضعیت ایشان اتخاذ گردد. براساس نیازسنجی، هیأت علمی مورد نیاز جذب گردد. اعضای هیأت علمی به منظور ارتقای درجه ی علمی تشویق شوند و با ادامه ی تحصیل آنان موافقت گردد. به طور مقطعی امتیازات ویژه و تسهیلات لازم جهت تصویب و اجرای طرح های پژوهشی به منظور افزایش طرح های پژوهشی گروه لحاظ گردد. روند تألیف و ترجمه توسط اعضای هیأت علمی تسهیل و کمک مالی و معنوی جهت چاپ کتب صورت پذیرد. چاپ مقالات اعضای هیأت علمی در مجله ی دانشگاه تسهیل و امتیازات و مشوق های مؤثر جهت چاپ مقاله در مجلات علمی پژوهشی معتبر لحاظ گردد. امتیازات و مشوق های مؤثر جهت ارائه ی مقالات در مجامع علمی داخلی و خارجی لحاظ و تعداد مجلات علمی دانشگاه افزایش یابد و نسبت به ایجاد مجله ی علمی پژوهشی ویژه ی گروه آموزشی علوم پایه ی پزشکی اقدام گردد. اعضای هیأت علمی جهت عضویت در مجامع علمی ترغیب و اعضای هیأت علمی برتر و شاخص جهت عضویت در هیأت های اجرایی و علمی سمینارهای منطقه ای، کشوری و بین المللی معرفی و امتیازات و مشوق های مؤثر جهت آن لحاظ شود. اعضای گروه جهت معرفی و عضویت در هیأت های ممتحنه و ارزشیابی دانشگاه ها و دانشکده ها تشویق شوند. همچنین مسؤولین دانشگاه با عضویت اعضای گروه در شوراهای خارج از گروه در سطح دانشکده و دانشگاه موافقت نمایند.

در عامل دانشجو ۶ ملاک و ۳۳ نشانگر بررسی شده است. نتایج نشان داد که ۶۰ درصد ملاک های این عامل مطلوب، ۲۰ درصد نسبتاً مطلوب و ۲۰ درصد نامطلوب بوده که از نتایج به دست آمده از ارزیابی درونی گروه های آموزشی پزشکی اجتماعی و پرستاری کودکان دانشگاه علوم پزشکی سمنان، گروه پرستاری داخلی جراحی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان و گروه آموزشی پرستاری بهداشت جامعه و روان دانشگاه علوم پزشکی گناباد (۸،۱۰،۱۱،۱۳) ضعیف تر بوده است. با عنایت به این که ۲۰ درصد ملاک های این عامل نسبتاً مطلوب و ۲۰ درصد نامطلوب

ارزیابی درونی گروه آموزشی پرستاری بهداشت جامعه و روان دانشگاه علوم پزشکی گناباد مشابهت دارد (۸). پیشنهاد می گردد چون که ۲۵ درصد ملاک های آن نامطلوب و امتیاز عامل ۲/۶ است، نسبت به تأمین فضای اداری متناسب با نیازها و فعالیت های گروه، تأمین فضای آموزشی مناسب (سالن کنفرانس، سالن امتحانات)، توسعه ی فضای کتابخانه بر اساس استانداردها، فعال نمودن کتابخانه و مرکز اطلاع رسانی به صورت شبانه روزی، تأمین امکانات پشتیبانی مناسب در کتابخانه (تایپ و تکثیر)، تهیه ی امکانات و خدمات رایانه ای با نیازهای گروه، تدوین فرآیند مناسب جهت تجهیز به موقع آزمایشگاه ها، حضور تمام وقت مسؤل یا کارشناس در آزمایشگاه ها، مشخص نمودن یک فرد خاص جهت تأمین به موقع وسایل کمک آموزشی و ایجاد فضای فیزیکی و امکانات سمعی بصری مناسب جهت ارائه ی نتایج پژوهشی جهت گروه اقدام لازم صورت پذیرد.

جهت عامل پایان نامه ها، فرصت های مطالعاتی و سمینارها ۳ ملاک و ۱۴ نشانگر بررسی شده است. نتایج دلالت بر این داشت که ۶۶/۶۶ درصد از ملاک ها مطلوب و ۳۳/۳۴ درصد آن ها نامطلوب بوده که این نتایج نسبت به ارزیابی درونی گروه پرستاری داخلی جراحی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان که در مقیاس رتبه ای گورمن بسیار خوب گزارش شده، ضعیف تر می باشد (۱۰). ولی با نتایج ارزیابی درونی گروه آموزشی پرستاری بهداشت جامعه و روان دانشگاه علوم پزشکی گناباد تا حدودی مشابه است (۸). با توجه به نامطلوب بودن ۳۳/۳۴ درصد ملاک ها و امتیاز عامل پیشنهاد می شود که با همکاری اعضای هیأت علمی و دانشجویان، ساز و کار مناسب برای سیاست های گروه در برگزاری سمینارها و کارگاه ها، تدوین و تمهیدات لازم و امتیازات تشویقی جهت همکاری تمامی اعضای هیأت علمی و محققین در برگزاری سمینارها و کارگاه ها اتخاذ گردد. همچنین نظرسنجی و نیازسنجی از اعضای هیأت علمی و دانشجویان در خصوص موضوعات مورد علاقه جهت برگزاری سمینارها و کارگاه ها و ساز و کار مناسب برای تشویق و ترغیب دانشجویان جهت برگزاری همایش های دانشجویی تدوین شود. اطلاع رسانی به اعضای هیأت علمی در خصوص

ولی امتیاز عامل ۲/۴ می باشد، پیشنهاد می گردد جهت بهبود ملاک های این عامل توسط اعضای گروه برنامه و سیاست های انتخاب و پذیرش دانشجو (ظرفیت پذیرش، روش های مختلف جذب دانشجویان بهتر و ...) تدوین و سطح آموزش رشته و تربیت نیروهای شاخص ارتقا یابد. جهت علاقمندی بیشتر داوطلبین رتبه های پایین تر کنکور به دانشگاه علوم پزشکی مورد مطالعه، جذابیت ایجاد و تسهیلات ویژه جهت دانشجویان استعدادهای درخشان اختصاص یابد و علاقه ی دانشجویان به رشته ی تحصیلی در بدو ورود به دانشگاه بررسی شود. بین دانشجویان پسر و دختر بر اساس ماهیت رشته با پیشنهاد به موقع تناسب برقرار گردد. امکان شرکت نماینده ی دانشجویان در جلسات برنامه ریزی آموزشی فراهم و به دانشجویان در خصوص رشته ی تحصیلی و بازار کار به روش های گوناگون مناسب آگاهی لازم داده شود.

جهت عامل راهبردهای یادگیری- یاددهی ۳ ملاک و ۲۱ نشانگر بررسی شده است. یافته ها نشان داد که ۸۰ درصد ملاک ها مطلوب و ۲۰ درصد آن ها نسبتاً مطلوب است. این نتایج با نتایج حاصل از ارزیابی درونی گروه های پرستاری کودکان و پزشکی اجتماعی دانشگاه علوم پزشکی سمنان و گروه آموزشی پرستاری بهداشت جامعه و روان دانشگاه علوم پزشکی گناباد مغایرت دارد (۸، ۱۱، ۱۳). با عنایت به نتایج حاصل و امتیاز عامل که ۲/۷۵ می باشد، پیشنهاد می گردد جهت ارتقای وضعیت فعلی، کارگاه های تحلیل آزمون جهت اعضای هیأت علمی گروه برگزار و اعضای هیأت علمی متعهد شوند که به عنوان یک وظیفه تحلیل آزمون های پایانی را انجام دهند و بر اساس نتایج ارزشیابی اعضای هیأت علمی، ساز و کار تشویق مناسب تدوین گردد.

در عامل امکانات و تجهیزات آموزشی ۵ ملاک و ۲۹ نشانگر بررسی شده است. یافته ها نشان داد که ۷۵ درصد ملاک ها مطلوب و ۲۵ درصد آن ها نامطلوب است که با نتایج به دست آمده از ارزیابی گروه های پرستاری و فیزیولوژی دانشگاه علوم پزشکی سمنان که در حد غیر رضایت بخش می باشد مغایر است (۷، ۱۱). ولی با نتایج

می کند. لذا گروه آموزشی مورد مطالعه باید جهت حفظ و ارتقای عامل ها و ملاک هایی که وضعیت مطلوبی دارد، تلاش نموده و برای بهبود عوامل و ملاک هایی که نسبتاً مطلوب و یا نامطلوب بوده برنامه ریزی مدونی جهت ارتقای آن ها به سطح مطلوب انجام دهد. همچنین پیشنهاد می گردد ارزیابی درونی گروه های آموزشی در دوره های زمانی مشخص و معینی تکرار شود و مسؤولین دانشگاه نیز با حمایت های مؤثر و به موقع خود، شرایط و منابع لازم را برای بهبود وضعیت موجود و دستیابی به بالاترین حد مطلوب فراهم آورند.

تشکر و قدردانی

از همکاری و مساعدت های کلیه ی اعضای هیأت علمی گروه علوم پایه ی پزشکی، مدیران و همکاران محترم معاونت آموزشی و پژوهشی و تمامی کسانی که به نحوی در این مسیر ما را یاری نمودند، تقدیر و تشکر می نمایم.

References:

- 1- Harden RM. Task-based learning: the answer to integration & problem based learning in the clinical years. *Med Edu* 2000; 34(5): 391-397.
- 2- Guide line of internal evaluation. The ministry of health and medical education, deputy of education, supervision, evaluation and expansion. Council of Medical Universities; 1998: 1-10. [In Persian]
- 3- Hajifathali A, Noori Avarzamani M, Niaie AM, Negahban E. External Evaluation: a Requirement for Accountability and Responsiveness. *Journal of Medical Education* 2006; 8(2): 83-88.
- 4- Fathabadi J. An overview of internal evaluation medical university and its consistency with evaluation standards. *Journal of Medical Education*, 2003; 2(2): 81-85. [In Persian]
- 5- Nouri Avarzamani M, Niaei A, Homauni Zand R, Hoseini F. Quality assurance guide: procedures and actions. *Foundation of European Education*; 2002. [In Persian]
- 6- Rabbani A, Farzianpour F, Zamani Gh, Zeinaloo A, Shajari H. Internal evaluation in department of pediatrics faculty of medicine, Tehran University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Pediatrics* 2006; 16(3): 301-7. [In Persian]

آیین نامه های مربوط به تصویب و اجرای قراردادهای پژوهشی انجام شود و تمهیداتی اتخاذ گردد که با نظرخواهی از اعضای هیأت علمی و محققین، تصویب و اجرای قراردادهای پژوهشی تسهیل شود. در صورت ایجاد زمینه ی انعقاد قرارداد پژوهشی با سایر سازمان ها، این امر انجام شود. ساز و کار مشخصی برای استفاده از قراردادهای پژوهشی با همکاری اعضای گروه و مسؤولین فرادست تهیه گردد و نهایتاً این که زمینه و تسهیلات لازم به منظور عقد قراردادهای پژوهشی با نظرخواهی از اعضای گروه و محققین فراهم شود.

نتیجه گیری

با توجه به اهمیت ارزیابی درونی در ارتقای بهبود کیفیت و توسعه ی نظام دانشگاهی، استقرار و استمرار نظام ارزیابی درونی در دانشگاه ضروری است و ناگزیر انجام این مهم، همکاری همه جانبه ی اعضای هیأت علمی دانشگاه را طلب

- 7- Rashidypour A, Vafaei A, Taheriyani A, Miladi Gorji H, Safakhah HA, Jarahi M. Internal assessment of department of physiology. *Semnan University of Medical Sciences. Koomesh (Journal of Semnan University of Medical Sciences)* 2003; 5: 17-12. [In Persian]
- 8- Khosrovan Sh, Mansourian MR, Kianmehr M, Shams H, Sadegh Moghaddam L, Delshad A. Internal evaluation of community and mental health nursing department of Gonabad University of Medical Sciences in 2010. *Ofoghedanesh* 2011; 17(1): 40-48. [In Persian]
- 9- Mousavi Sh, Bazargan A, Malek F, Malek M, Babaie M, Ghahremanfard F, Haji Aghajani S. Self-evaluation for quality improvement in department of internal medicine of Semnan university of medical sciences. *Koomesh (Journal of Semnan University of Medical Sciences)* 2000; 1(2): 11-18. [In Persian]
- 10- Ráfii Gh, Khodadadi Zadeh A, Kazemi M, Shahabi Nezhad M, Ravari A, Bakhshi H. Internal assessment of surgical-internal nursing department. *Koomesh (Journal of Semnan University of Medical Sciences)* 2003; 5(Medical Education Supplement): 9-18. [In Persian]

- 11- Fakhr Movahedi A, Ahadi F. Internal assessment of pediatric nursing department, Semnan University of Medical Sciences. Koomesh 2003; 5 (Medical Education Supplement): 47-52. [In Persian]
- 12- Parsa Yekta Z, Salmani Barough N, Monjamed Z, Farzianpour F, Eshraghian MR. Internal evaluation in faculty of nursing & midwifery, Tehran University of Medical Sciences. Hayat 2005; 11(24&25): 71-78. [In Persian]
- 13- Shahbazi A, Kamal Sh, Karimi B, Ghorbani R, Nuri Sepehr M. Internal assessment of social medicine department, Semnan University of Medical Sciences. Koomesh (Journal of Semnan University of Medical Sciences) 2003; 5(Medical Education Supplement): 41- 46. [In Persian]
- 14- Shahid Beheshti University. General Medical Program. 4th ed. School of Medicine, Shahid Beheshti University of Medical Sciences; 2004. [In Persian]
- 15- Einollahi B. Objective-based internal evaluation in educational programs in universities of medical sciences. Journal of Medical Education 2002; 187. [In Persian]

Internal Evaluation of Department of Basic Sciences in One of the Universities of Medical Sciences in Iran in 2010

Hosein Ajam Zibad¹, Mojtaba Kianmehr², Abbas Ali Abbasnezhad³, Arash Hamzei⁴
Alireza Moslem⁵, Jalil Moshari⁶, Mohammad Hassan Minooeian Haghighi⁷ and Reza Ahmadi⁸

Abstract

Background and Aim: The increase of quality of education depends on the improvement of educational groups. Internal evaluation is effective on the development of education quality. So, this study was designed to investigate the internal evaluation of department of basic sciences in medicine in one of the universities of medical sciences in Iran in 2010.

Materials and Methods: This research was a descriptive cross-sectional study; the population included all faculty members of the department of basic sciences in medicine, the documents and resources. Sampling was based on purpose. A questionnaire was used to collect data which was also completed with interview, observation and document review. The obtained data were analyzed by descriptive statistical methods in the form of frequency distribution tables and indexes of central tendency and dispersion.

Results: Evaluation results indicated that all factors except theses, study opportunities and seminars are satisfactory. The total score of the mission, goals, and organization was the highest (3 out of 3) and the lowest score belonged to theses, study opportunities and seminars (1.66 out of 3).

Conclusion: The evaluation plays a fundamental role in quality improvement. Therefore, it is recommended that to preserve and promote the study factors which have favorable situation and plan a program to improve the factors that weren't good. Also, it is recommended that internal evaluation be repeated in certain time periods. The university administrators should provide conditions and resources to improve the situation.

Keywords: Department of basic sciences in medicine, internal evaluation, university of medical sciences

Ofogh-e-Danesh. GMUHS Journal. 2011; Vol. 17, No. 3

1- Faculty Member, MSc in Medical Surgical Nursing, Department of Medical Surgical Nursing, Faculty of Nursing and Midwifery, Gonabad University of Medical Sciences, Gonabad, Iran

2- **Corresponding Author:** Assistant Professor, PhD in Biophysics, Department of Medical Physics, Faculty of Medicine, Gonabad University of Medical Sciences, Gonabad, Iran.

Tel: +98 533 7223028

Fax: +98 533 7223814

E-mail: kianmehr.m@gmail.com

3- Faculty Member, MSc in Anesthesia, Department of Operating and Anesthesia, Faculty of Allied Medicine, Gonabad University of Medical Sciences, Gonabad, Iran

4- Assistant Professor, Anesthesiologist, Department of Operating and Anesthesia, Faculty of Allied Medicine, Gonabad University of Medical Sciences, Gonabad, Iran

5- Faculty Member, Anesthesiologist, Department of Operating and Anesthesia, Faculty of Allied Medicine, Gonabad University of Medical Sciences, Gonabad, Iran

6- Pediatrician, President of Faculty of Medicine, Gonabad University of Medical Sciences, Gonabad, Iran

7- Assistant Professor, PhD in Mycology, Department of Operating and Anesthesia, Faculty of Allied Medicine, Gonabad University of Medical Sciences, Gonabad, Iran

8- Tropical and Infectious Disease Specialist, Head of 22 Bahman Hospital, Gonabad University of Medical Sciences, Gonabad, Iran